

Adam Oleksiuk

Konwergencja makroekonomiczna w Unii Europejskiej : przykład Polski

Przegląd Wschodnioeuropejski 2, 217-241

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADAM OLEKSIUK

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

KONWERGENCJA MAKROEKONOMICZNA W UNII EUROPEJSKIEJ. PRZYKŁAD POLSKI

1. Wprowadzenie

Celem opracowania jest pokazanie konwergencji makroekonomicznej gospodarki Polski z krajami Unii Europejskiej. W pierwszej części pracy zaprezentowano tempo i poziom rozwoju gospodarczego Polski oraz czynniki wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 2008–2009 na tle UE-27. Przedstawiono także proces konwergencji w zakresie polskiego produktu krajowego brutto *per capita*. W drugiej części pokazano konwergencję w obszarze finansów publicznych Polski z krajami Unii Europejskiej. Szczególną uwagę zwrócono na obecny stan konwergencji nominalnej. Zasadniczy okres, który został zanalizowany, to pierwsza dekada XXI w. Analizie poddano podstawowe wskaźniki makroekonomiczne, takie jak: PKB, PKB *per capita*, wartość dodana brutto, dług publiczny, deficyt budżetowy, stopy procentowe, kursy walutowe i inne. Szczególną uwagę poświęcono ostatniemu okresowi, tj. 2007–2009, ze względu na wystąpienie światowego kryzysu finansowego. Oddziaływał on silnie na gospodarki poszczególnych krajów UE. Negatywny wpływ globalnych zjawisk kryzysowych na sytuację makroekonomiczną w Polsce okazał się jednak słabszy niż w większości krajów Unii. Mimo odczuwalnego spowolnienia gospodarczego, będącego w przeważającej mierze skutkiem zahamowania popytu zewnętrznego, Polska była jedynym krajem unijnym o dodatnim wzroście gospodarczym. W pracy sformułowano następującą tezę: po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, w latach 2004–2009 dokonywał się systematyczny postęp w konwergencji z krajami UE-27, mierzony zmniejszającym się dystansem do średniego poziomu PKB na mieszkańca z uwzględnieniem siły nabywczej walut. W latach 2008–2009 nastąpiło przyspieszenie procesu konwergencji, które było spowodowane globalnym kryzysem finansowym i recesją w Unii Europejskiej, które to zjawiska wywarły znaczący wpływ na gospodarki poszczególnych krajów i poziom życia społeczeństw.

W pracy wykorzystano m.in. raporty oraz dane statystyczne Banku Światowego, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej

i Rozwoju, Komisji Europejskiej, Eurostatu, Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowego Banku Polskiego, Ministerstwa Finansów. Cennym źródłem informacji były również niepublikowane materiały Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

2. Tempo i poziom rozwoju gospodarczego

Konwergencję bada się w celu uzyskania odpowiedzi na wiele pytań, które są istotne nie tylko z poznawczego punktu widzenia, lecz także mają duże znaczenie dla ukierunkowania polityki ekonomicznej¹. Do podstawowych pytań w teorii wzrostu, na które otrzymuje się odpowiedź w wyniku analizy konwergencji, zalicza się następujące: czy zróżnicowanie (rozrzut) dochodów *per capita* w skali globalnej (lokalnej) wykazuje tendencję malejącą, czy rosnącą w czasie; czy kraje (regiony) początkowo uboższe, z niższym poziomem kapitału i produktu *per capita*, wykazują tendencję do nadrabiania zaległości dzielących je od krajów (regionów) początkowo bogatszych, czy wręcz przeciwnie – wpadają w pułapkę ubóstwa; czy żyjemy w świecie, w którym niski standard życia ubogich poprawia się szybciej niż wysoki standard bogatych, czy też w świecie, w którym bogaci stają się jeszcze bogatsi, a biedni coraz bardziej ubożeją?² Warto zaznaczyć, że problematyka konwergencji jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów badawczych teorii wzrostu³. Problemy związane ze wzrostem i rozwojem gospodarczym zajmują ważne miejsce we współczesnej ekonomii. Wzrost gospodarczy jest procesem tworzenia i powiększenia rzeczywistych rozmiarów produktu krajowego brutto (lub dochodu narodowego). Do pomiaru wzrostu gospodarczego wykorzystuje się poziom określonego wskaźnika makroekonomicznego, jego rozmiary w przeliczeniu na jednego mieszkańca (*per capita*) lub jego ilościową zmianę. Wzrostowi gospodarczemu często towarzyszą zmiany jakościowe, np. zmiana struktury produktu krajowego brutto (PKB), organizacji społeczeństw itp. Wzrost gospodarczy oraz związane z nim zmiany strukturalne określa się mianem rozwoju gospodarczego⁴.

¹ Szerzej na temat problematyki konwergencji, [w:] K. Malaga, P. Kliber, *Konwergencja i nierówności regionalne w Polsce w świetle neoklasycznych modeli wzrostu*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.

² W. Nowak, *Konwergencja w modelach endogenicznego wzrostu gospodarczego*, Wyd. Kolonia Limited, Wrocław 2007, s. 7.

³ Problematyka ta interesuje ekonomistów zarówno w makro-, jak i mikroskali, tych, którzy zajmują się przede wszystkim finansami publicznymi i podziałem dochodu.

⁴ W. Nowak, op. cit., s. 13.

Polska plasuje się na szóstym miejscu wśród krajów UE-27 zarówno pod względem ogółu zajmowanej powierzchni, jak i liczby ludności. Stanowi to istotny zasób kraju i potencjalny atut w jego rozwoju. Przy rozszerzaniu UE o dwanaście krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Południowej⁵ Polska była największą i jedną z bardziej dynamicznie rozwijających się gospodarek, osiągając w roku uzyskania członkostwa (2004) tempo wzrostu PKB na poziomie 5,3%, wobec 5% w UE-10 i 2,3% w UE-15. W latach 2000–2005 średnioroczne tempo wzrostu PKB wynosiło dla Polski 3,2%, wobec odpowiednio: 3,7% i 1,9%.

Z drugiej strony, wykorzystanie potencjału rozwojowego Polski było ciągle niskie, o czym świadczył m.in. wysoki poziom bezrobocia w analizowanym okresie. I tak, według danych Eurostat za 2005 r., Polska była wśród państw UE-25 krajem o najwyższej stopie bezrobocia, tj. 17,7% wobec 8,7% w UE-25 i najniższym wskaźniku zatrudnienia w grupie osób w wieku produkcyjnym, tj. 51,7% wobec odpowiednio 63,3%. Taka sytuacja osłabiała pozycję konkurencyjną Polski nie tylko w całej UE, ale także wobec nowych krajów członkowskich UE-10.

Ożywienie gospodarcze notowane w Polsce od 2003 r. i wyraźnie zaznaczające się w latach 2004–2005 stworzyło szanse na utrzymanie tendencji rozwojowych i oczekiwane zmniejszanie się różnic w poziomie życia ludności Polski w odniesieniu do innych krajów UE. Jeśli przyjąć za miarę poziomu rozwoju gospodarczego wartość PKB *per capita*, okazuje się, że jeszcze w 2005 r. Polska zajmowała przedostatnie miejsce (przed Łotwą). Przyjmując za 100 poziom UE-25, w 2005 r. wszystkie kraje UE-10 znalazły się poniżej tego poziomu, przy czym Cypr (83,8), Słowenia (81) i Czechy (73,5) wyprzedzały Portugalię (71,2) – najmniej zamożny kraj „starej” UE-15, a Cypr – także Grecję (82,9). Dla najuboższej Łotwy wskaźnik wyniósł 46,8, a dla Polski 49,8 – czyli poniżej połowy średniej UE-25, podczas gdy Litwa (50,7), Słowacja (54,2), Estonia (54,9), Węgry (61,9) i Malta (69,5) przekroczyły już wówczas ten pułap. Spośród krajów „starej” UE-15 jedynie trzy, tj. wymienione już Portugalia i Grecja oraz Hiszpania (98), plasowały się pod względem PKB na jednego mieszkańca poniżej średniej UE-25. Do najzamożniejszych krajów UE w 2005 r. należały: Luksemburg (230,8), Irlandia (138,1) i Dania (123,9)⁶.

Globalny kryzys finansowy i trwająca pięć kwartałów (od drugiego kwartału 2008 r. do drugiego kwartału 2009 r. włącznie) recesja w Unii Europejskiej⁷

⁵ Rozszerzenie w 2004 r. obejmowało dziesięć państw, w 2007 r. Unia powiększyła się o kolejne dwa kraje.

⁶ Szerzej na temat procesu konwergencji gospodarki Polski z krajami Unii Europejskiej zob. A. Oleksiuk, *Transformacja gospodarczo-społeczna w Polsce po 1989 roku – cele i rezultaty*, [w:] W. Breński, A. Oleksiuk, *Przemiany gospodarczo-społeczne w Polsce w XX wieku*, Nova Res, Gdynia 2008, s. 103–169.

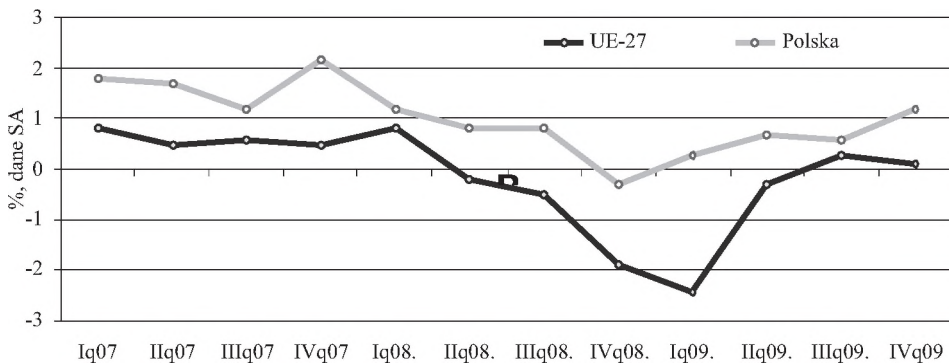
⁷ Recesja techniczna liczona jako spadek PKB w porównaniu do kwartału poprzedniego (kw/kw), po wyeliminowaniu czynników sezonowych.

wywarła przemożny wpływ na gospodarki poszczególnych krajów i poziom życia społeczeństw. W największych gospodarkach UE recesja trwała od czterech kwartałów⁸ (Niemcy, Francja) do sześciu kwartałów w Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Nie wiadomo, jak rozwinie się sytuacja we Włoszech, które odnotowały siedem kwartałów spadku PKB przerywanych okresami nikłego wzrostu gospodarczego. Recesja nie ominęła również mniejszych bogatych krajów unijnych, takich jak Luksemburg, Dania czy Szwecja, które doświadczyły rocznych okresów spadku produkcji⁹.

Dwa ostatnie kwartały 2009 r. przyniosły wzrost gospodarczy w UE-27, w tym w Niemczech i we Francji, co należy uznać za symptom końca recesji i początek ożywienia gospodarczego. W grupie znaczących gospodarczo krajów unijnych tendencje recesyjne nadal były widoczne w gospodarce Włoch i Hiszpanii. W grupie mniejszych gospodarek z recesją nadal zmagają się Grecja, Łotwa i Węgry¹⁰.

Wykres 1

Zmiany PKB w UE-27 i w Polsce w latach 2007–2009 (% , kw/kw)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (12 kwietnia 2010)

⁸ Przyjęto następującą powszechnie stosowaną konwencję prezentacji danych statystycznych o PKB publikowanych przez Eurostat i GUS: dane w porównaniu do poprzedniego kwartału (ujęcie kw/kw) są prezentowane po wyeliminowaniu czynników sezonowych (SA); dane w porównaniu do analogicznego kwartału poprzedniego roku (ujęcie r/r) są prezentowane po wyeliminowaniu czynników sezonowych (dla zachowania porównywalności danych dla UE-27 i Polski) oraz bez odsezonowania (NSA) – w części dotyczącej szczegółowych danych dla Polski.

⁹ „OECD Economic Surveys POLAND” 2010, Vol. 8, April, Paris, s. 23–22.

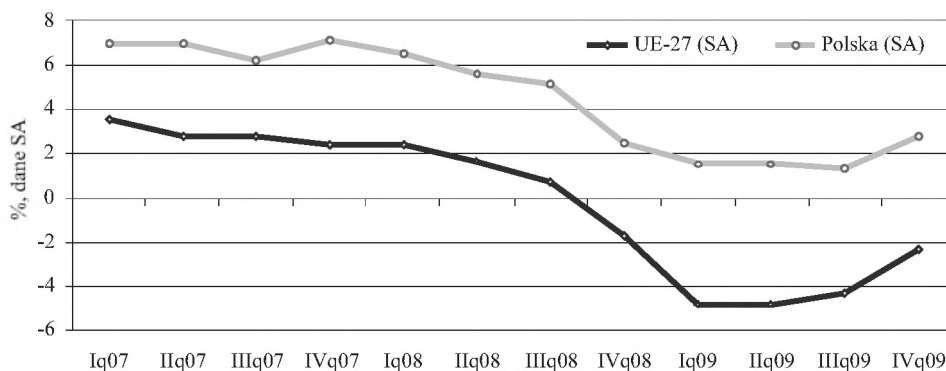
¹⁰ Zgodnie z prognozami MFW, w latach 2010–2011 kraje te nadal mogą zmagać się z problemami gospodarczymi. Dla niektórych z nich, np. Grecji, niezbędna może być pomoc finansowa ze strony społeczności międzynarodowej, w tym przede wszystkim najsilniejszych ekonomicznie państw Unii Europejskiej, takich jak Niemcy.

Na tle krajów unijnych w okresie 2008–2009 Polska wyróżniała się wzrostem poziomu PKB (z wyjątkiem czwartego kwartału 2008 r., w którym nastąpił nieznaczny spadek o 0,3%), chociaż widoczne było znaczne spowolnienie wzrostu gospodarczego.

W skali rocznej PKB w UE-27 obniżał się nieprzerwanie od czwartego kwartału 2008 r., przy czym skala spadku wyraźnie zmniejszyła się w drugim półroczu 2009 r.

Wykres 2

Zmiany PKB w UE-27 i w Polsce w latach 2007–2009 (% r/r)



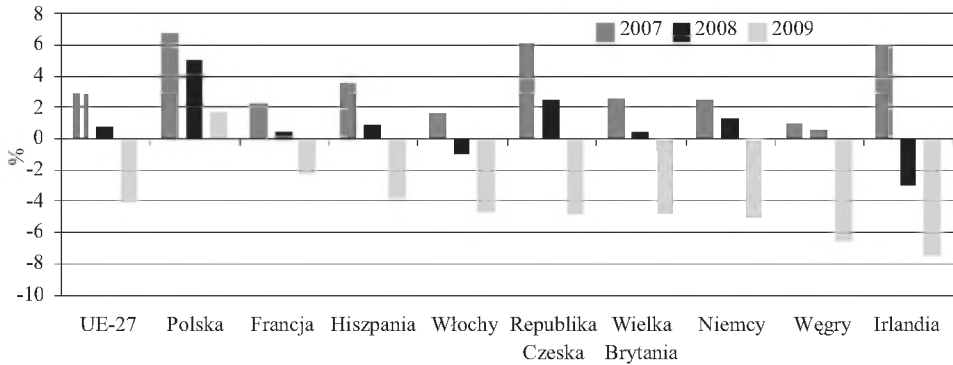
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (12 kwietnia 2010), GUS (2 marca 2010)

W rezultacie PKB wytworzony w UE-27 w 2009 r. był o 4,1% niższy niż w 2008 r.; spadek w strefie Euro był nieznacznie mniejszy i wyniósł 4,0%. Jedynym krajem w UE odnotowującym wzrost gospodarczy w 2009 r. była Polska. Tempo wzrostu było znacznie niższe niż w latach poprzednich (1,7% w 2009 r., 5,0% w 2008 r., 6,8% w 2007 r.), tym niemniej fakt odporności na globalną recesję oddziaływał pozytywnie na wizerunek kraju jako państwa o zdrowych fundamentach ekonomicznych¹¹.

¹¹ „OECD Economic Surveys POLAND” 2010, Vol. 8, s. 21–22.

Wykres 3

Zmiany PKB w UE-27 w latach 2007–2009 (wybrane kraje, r/r)



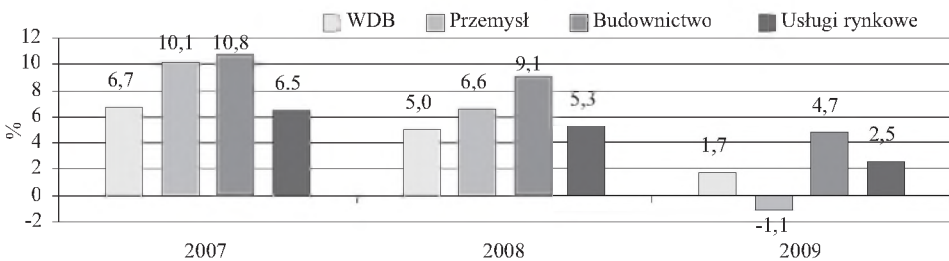
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (12 kwietnia 2010)

3. Czynniki wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 2008–2009

W 2009 r. PKB Polski wzrósł o 1,7% w porównaniu do 2008 r. (w pierwszym kwartale o 0,8%, w drugim kwartale o 1,1%, w trzecim kwartale o 1,7%, w czwartym kwartale o 3,1%)¹². Wzrost wartości dodanej brutto o 1,7% w skali roku nastąpił głównie w wyniku zwiększenia produkcji w usługach rynkowych o 2,5% i budownictwa o 4,7%. W przemyśle odnotowano spadek produkcji – po raz pierwszy od kryzysu w latach 2001–2001 – na poziomie 1,1%.

Wykres 4

Zmiany WDB w przekroju głównych sektorów ekonomicznych w latach 2007–2009



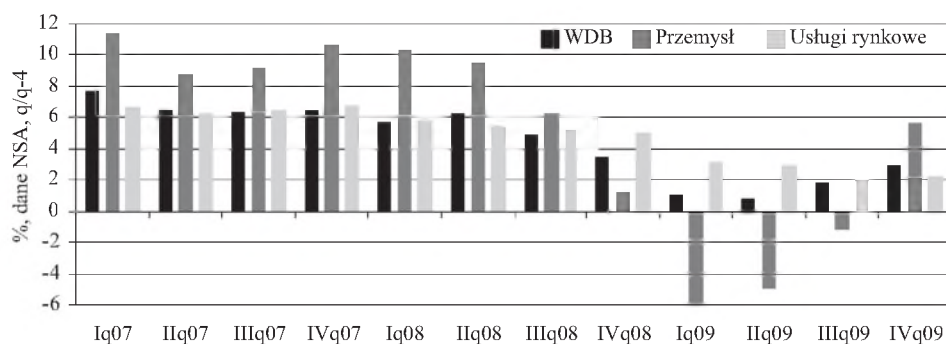
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2 marca 2010)

¹² Dane niewyrównane sezonowo.

W trzecim i czwartym kwartale 2009 r. widoczne było umiarkowane przyspieszenie wzrostu WDB na skutek zahamowania spadku produkcji w przemyśle (wzrost o 5,6% w czwartym kwartale r/r) oraz ustabilizowania się wzrostu produkcji usług rynkowych, stanowiących ponad połowę WDB, na raczej niskim poziomie powyżej 2% r/r¹³.

Wykres 5

Zmiany WDB w przekroju głównych sektorów ekonomicznych w latach 2007–2009 (% r/r)



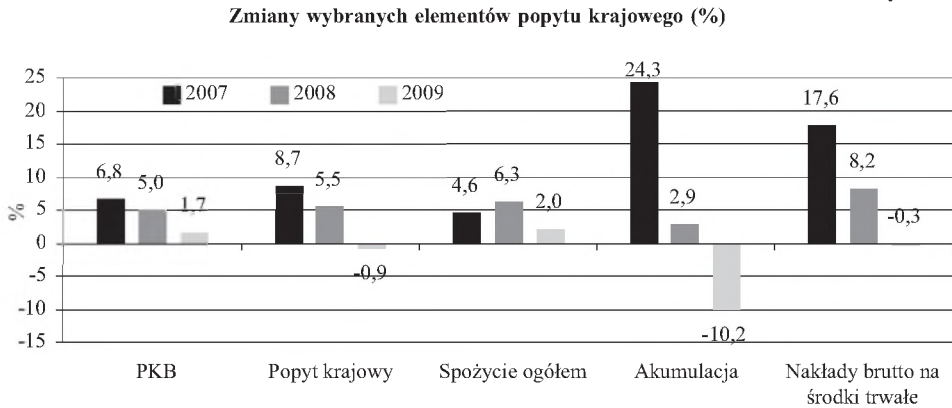
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2 marca 2010)

Analizując PKB od strony rozdysponowania, w 2009 r. należy odnotować spadek popytu krajowego o 0,9% w relacji do 2008 r. Był on wypadkową wzrostu spożycia ogółem o 2,0%, w tym spożycia indywidualnego o 2,3%, oraz spadku akumulacji brutto o 10,8%. Nakłady brutto na środki trwałe były o 0,3% niższe niż w poprzednim roku. Dane te wskazują na głęboki spadek zapasów. Stopa inwestycji¹⁴ w gospodarce narodowej obniżyła się z 22,1% w 2008 r. do 21,0% w 2009 r.

¹³ „OECD Economic Surveys POLAND” 2010, Vol. 8, s. 23–26.

¹⁴ Relacja nakładów brutto na środki trwałe do PKB (w cenach bieżących).

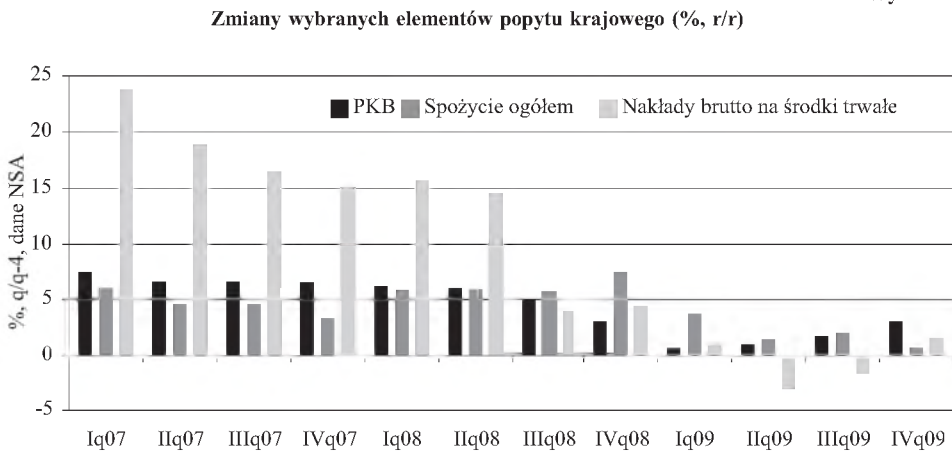
Wykres 6



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2 marca 2010)

W okresie pierwszych trzech kwartałów 2009 r. występował znaczący spadek akumulacji w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego (w czwartym kwartale wystąpił niewielki wzrost o 1,1%). Obniżanie się dynamiki nakładów brutto na środki trwałe (101,0% w pierwszym kwartale, 97,0% w drugim kwartale, 98,5% w trzecim kwartale, 101,6% w czwartym, w ujęciu r/r) było bardzo znaczne na tle wysokich wzrostów obserwowanych w tych samych okresach dwóch poprzednich lat. W 2009 r. nakłady brutto na środki trwałe były o 0,3% niższe w porównaniu do 2008 r.¹⁵

Wykres 7



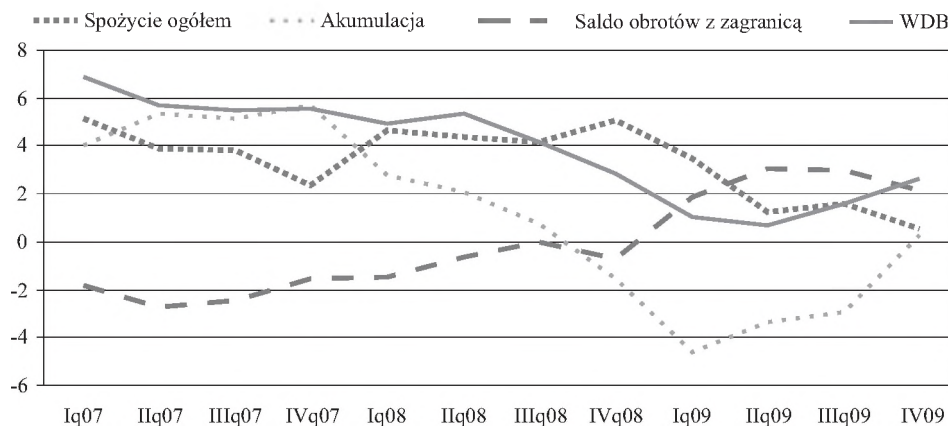
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (20 kwietnia 2010)

¹⁵ „OECD Economic Surveys POLAND” 2010, Vol. 8, s. 13–29.

Dekompozycja rocznego wskaźnika wzrostu realnego PKB w 2009 r. według czynników popytowych wskazuje na jego odmienną strukturę w porównaniu z latami poprzednimi (wykres 7). W latach 2006–2008 decydujący dla wzrostu PKB był popyt krajowy, przy czym w roku 2006 i 2007 zaznaczał się znaczący wpływ zarówno spożycia, jak i akumulacji; w 2008 r. dystrybucja ze strony akumulacji była już bardzo niewielka. Natomiast w 2009 r. nastąpiła zmiana charakterystyczna dla okresów kryzysu – wkład popytu krajowego we wzrost gospodarczy stał się ujemny (o znaczącym spadku akumulacji zadecydowała głęboka redukcja zapasów w przedsiębiorstwach). Wpływ nakładów brutto na środki trwałe na wzrost był neutralny. Rolę czynnika wzrostu przejął w 2009 r. popyt zagraniczny, co było związane z głębszym spadkiem importu niż eksportu, jednakże w kolejnych kwartałach dodatni wpływ salda obrotów z zagranicą na wzrost PKB zmniejszał się¹⁶.

Wykres 8

Skala wpływu wybranych kategorii na wzrost PKB (pp.)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2 marca 2010)

Wyniki gospodarcze dotyczące drugiego półrocza 2009 r. w UE wskazują na ustąpienie zjawisk recesyjnych. Znajduje to potwierdzenie w lepszych od oczekiwanych danych dotyczących dynamiki PKB w głównych gospodarkach unijnych, tj. w Niemczech i Francji, jakkolwiek wzrost gospodarczy uzyskany w całej Unii Europejskiej w czwartym kwartale – 0,1% r/r – jest bardzo wąty. Wiele czynników sugeruje, że dynamika ożywienia koniunktury w gospodarce światowej, w tym w UE, w najbliższych kwartałach będzie raczej umiarkowana. Wysoki poziom wolnych mocy wytwórczych, wysokie i rosące bezrobocie i w efekcie

¹⁶ Ibidem.

niskie tempo wzrostu dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych oraz wysoki poziom długu publicznego będą hamowały wzrost popytu krajowego. Wszystkie te czynniki będą oddziaływać na sytuację społeczno-gospodarczą w Polsce.

Analiza powyższych danych makroekonomicznych pokazuje, że nadrabianie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego Polski i UE zapowiada się jako proces długotrwały. Wymagać on będzie utrzymania wyprzedzająco wysokiego tempa wzrostu gospodarczego w odniesieniu do pozostałych krajów UE i pełniejszego wykorzystania szans rozwojowych kraju, w tym stworzonych przez mechanizmy integracji europejskiej.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach UE-10, w tworzeniu PKB dominuje sektor prywatny. Dynamika i skala przekształceń własnościowych od początku transformacji miały zasadnicze znaczenie dla przebiegu reform we wszystkich krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Były także jednym z najważniejszych kryteriów oceny zaawansowania reform stosowanych przez międzynarodowe organizacje gospodarcze i finansowe, w tym w procesie akcesji do UE (tzw. kryteria kopenhaskie). Przeprowadzane w latach 90. ubiegłego wieku przekształcenia własnościowe doprowadziły do zasadniczej przebudowy struktury własnościowej polskiej gospodarki. Większy niż w Polsce udział sektora prywatnego w tworzeniu PKB – spośród krajów UE-8 (bez Cypru i Malty) – notują Czechy, Węgry i Słowacja.

4. Konwergencja polskiego produktu krajowego brutto *per capita* z UE-27 w latach 2003–2008 – ujęcie regionalne

W latach 2004–2008 dokonywał się systematyczny postęp w konwergencji Polski z krajami UE-27 mierzony zmniejszającym się dystansem do średniego poziomu PKB na mieszkańca z uwzględnieniem siły nabywczej walut.

Tabela 1
Kształtowanie się wskaźnika PKB na mieszkańca w PPS w Polsce na tle UE-27

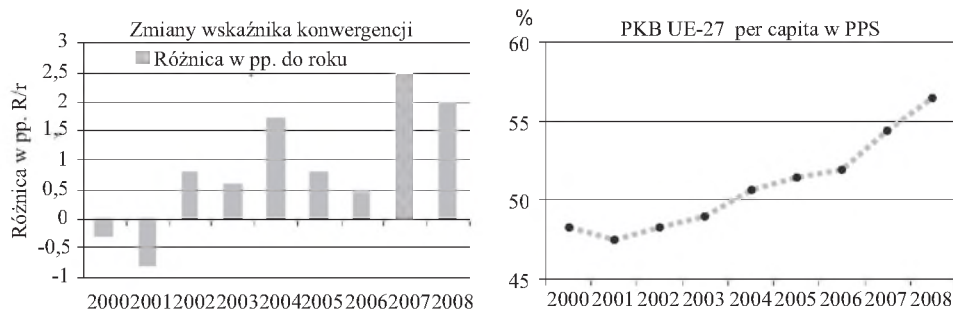
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
PKB <i>per capita</i> w PPS UE-27 =100	48,9	50,6	51,4	51,9	54,4	56,4
Różnica w pp. do roku poprzedniego	0,6	1,7	0,8	0,5	2,5	2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (12 lutego 2010)

Widoczne było wyraźne przyspieszenie w procesie konwergencji w roku 2007 i 2008, tj. w latach, kiedy tempo wzrostu PKB w Polsce było znacznie wyższe niż w UE-27.

Wykres 9

Kształtowanie się wskaźnika PKB na mieszkańca w PPS w Polsce na tle UE-27



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (12 lutego 2010), GUS (30 listopada 2009)

W 2007 r. w porównaniu z 2006 r. wskaźnik PKB w PPS najszybciej wzrastał w województwach: mazowieckim – o 4,2 pp., dolnośląskim – o 3,7 pp., opolskim – o 3,5 pp., śląskim – o 3,7 pp. i pomorskim – o 2,5 pp. We wszystkich pozostałych regionach wskaźnik ten również zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem, co oznacza postęp w nadrobieniu dystansu do średniej unijnej, ale w niższym tempie (najmniejsza różnica była udziałem województwa podkarpackiego – 1,2 pp. i warmińsko-mazurskiego – 1,3 pp.). We wszystkich pozostałych regionach Polski wschodniej różnica ta kształtowała się poniżej średniej dla Polski ogółem.

Tabela 2

Wskaźnik PKB na mieszkańca w PPS w Polsce na tle UE-27

Województwa	PKB PC w PPS UE-27=100	Różnica 2004–2007	Różnica 2006–2007
1	2	3	4
Polska	54,5	5,5	2,5
Dolnośląskie	59,2	9,2	3,7
Kujawsko-pomorskie	47,3	3,5	1,9
Lubelskie	36,9	2,4	1,8
Lubuskie	48,2	5,9	2,0
Łódzkie	50,0	4,9	2,3
Małopolskie	46,7	4,7	1,7
Mazowieckie	87,1	11,1	4,2

cd. tabeli 2

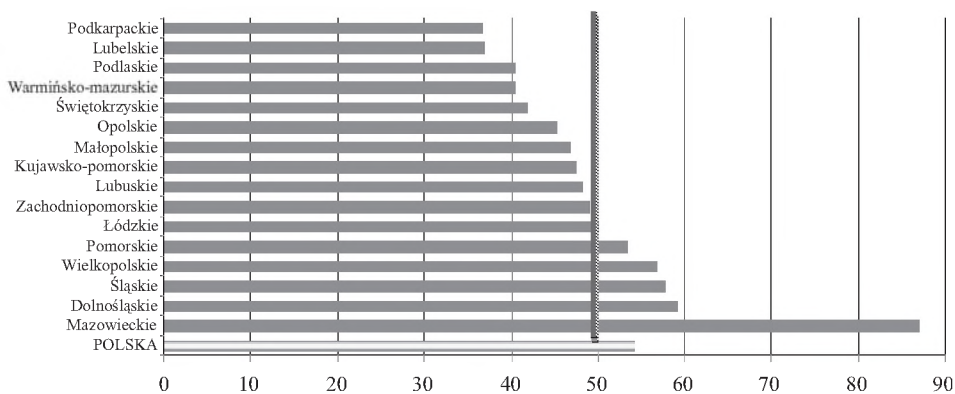
1	2	3	4
Opolskie	45,2	6,4	3,5
Podkarpackie	36,7	2,1	1,2
Podlaskie	40,4	3,3	2,3
Pomorskie	53,6	5,5	2,5
Śląskie	57,8	4,6	2,7
Świętokrzyskie	41,9	3,7	2,4
Warmińsko-Mazurskie	40,5	1,9	1,3
Wielkopolskie	56,9	5,7	2,2
Zachodniopomorskie	48,9	2,6	1,6

Źródło: Eurostat, obliczenia własne (18 lutego 2010)

W okresie 2004–2007, tj. obecności Polski w Unii Europejskiej, największego postępu w doganianiu średniej unijnej – przewyższającego wskaźnik dla Polski ogółem wynoszący 5,5 pp. – dokonały województwa: mazowieckie – o 11,1 pp., dolnośląskie – o 9,2 pp., opolskie – o 6,4 pp., lubuskie – o 5,9 pp., wielkopolskie – o 5,7 pp., pomorskie – o 5,5 pp.

Wykres 10

**Wzrost wskaźnika PKB na mieszkańca w PPS
UE-27 = 100 w okresie 2004–2007 (pp.)**



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat (18 lutego 2010)

Z danych makroekonomicznych Eurostatu dla regionów za 2007 r. wynika, że wśród 66 regionów UE-27, mających PKB *per capita* w PPS poniżej 75% średniej unijnej, znajdowało się piętnaście polskich regionów NUTS 2 (czyli wszystkie województwa z wyjątkiem mazowieckiego, dla którego wskaźnik ten wyniósł 87,1%), natomiast wśród dwudziestu regionów UE-27 odnotowujących najniższy poziom PKB *per capita* w PPS, nadal znajdowały się pięć województw Polski wschodniej.

5. Zjawiska inflacyjne w gospodarce narodowej

Przyjmując szacunki i prognozy inflacji zamieszczone w aktualizacji programów stabilizacyjnych państw strefy euro już po wejściu Polski do Unii Europejskiej z przełomu 2005 i 2006 r., Polska spełniała kryterium inflacji już w grudniu 2005 r. Kryterium to zostało także spełnione w grudniu 2006 r. Według przedstawionej w tabeli nr 3 symulacji kształtowania się kryterium inflacyjnego, prognozowano wówczas, że w roku 2007 i 2008 wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych będzie w Polsce wyższy od wymaganego do przystąpienia do strefy euro.

Tabela 3

Symulacja kryterium inflacyjnego w latach 2004–2008
w oparciu o programy stabilizacyjne

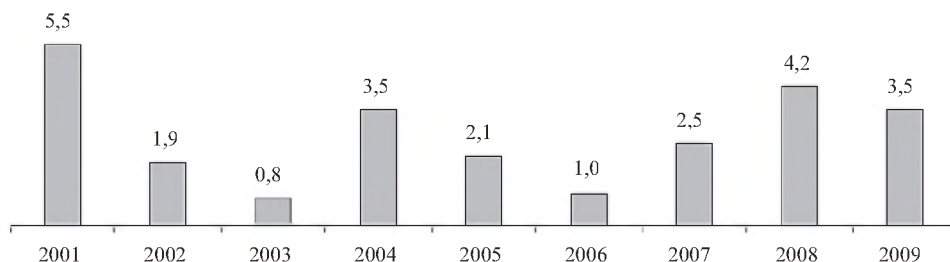
HICP	2004	2005 (P)	2006 (I)	2007 (P)	2008 (P)
Polska	3,6	2,2	1,5	2,2	2,5
Średnia 3 najniższych	1	0,9	0,7	0,5	0,8
Średnia 3 najniższych +1,5	2,2	2,4	2,2	2,0	2,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie aktualizacji programów konwergencji i programów stabilizacyjnych z przełomu 2005 i 2006 r.

Średnioroczne tempo wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) wyniosło w 2009 r. 3,5%. Oznacza to, że inflacja mieściła się w górnej granicy odchyień od celu inflacyjnego NBP (2,5%, +/- 1%) i była o 0,7 pp niższa niż przed rokiem (4,2% w 2008 r.).

Wykres 11

Inflacja średnioroczna w Polsce (w %)



Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

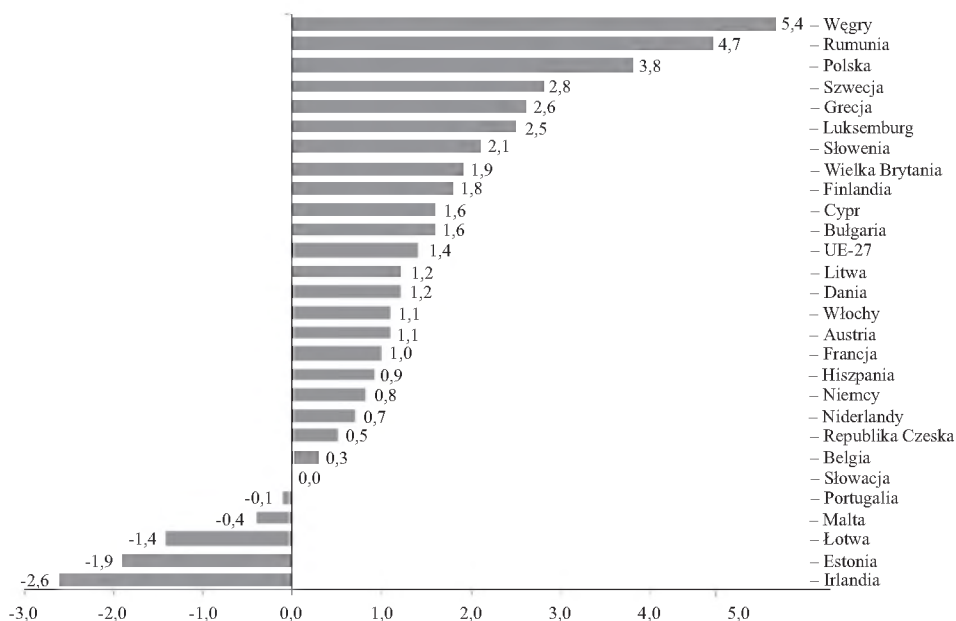
Przyspieszeniu wzrostu cen produkcji sprzedanej przemysłu (z 2,2% w 2008 r. do 3,4% w 2009 r.) towarzyszyło znaczne spowolnienie wzrostu cen produkcji budowlano-montażowej (odpowiednio z 4,8% do 0,2%). W kierunku zwwyżki cen działało osłabienie złotego, prowadzące do wzrostu wyrażonych w nim cen towarów importowanych na rynku krajowym. Spośród składowych CPI szczególnie silny był w 2009 r. wzrost cen napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych (o 9,4%), cen towarów i usług związanych z mieszkaniem (o 7,2%), cen usług restauracji i hoteli (o 5,1%) oraz cen żywności i napojów bezalkoholowych (o 4,1%), podczas gdy spadły ceny odzieży i obuwia (o 7,4%), jak również ceny towarów i usług związanych z transportem (o 2,4%) i łącznością (o 0,4%). Zmiany cen urzędowych i kontrolowanych dokonane w 2009 r. podwyższyły wskaźnik cen konsumpcyjnych o 1,2 pp (w 2008 r. efektem podwyżek cen urzędowych i kontrolowanych był wzrost cen konsumpcyjnych o 1,5 pp).

Mimo spadku w stosunku do roku 2008, inflacja w Polsce należała w 2009 r. do najwyższych w Unii Europejskiej (por. wykres 12).

W grudniu 2009 r. roczna stopa inflacji mierzona zharmonizowanym wskaźnikiem cen konsumpcyjnych (HICP) wyniosła w Polsce 3,8% wobec 1,4% średnio w UE-27. Wyższa niż w Polsce była ona tylko na Węgrzech i w Rumunii, natomiast w pięciu krajach Unii wystąpiło zjawisko deflacji, tj. spadku poziomu cen. Średnioroczny wskaźnik HICP w 2009 r. ukształtował się w Polsce na poziomie 4% i był nieznacznie niższy niż w 2008 r. (4,2%).

Malejąca inflacja i narastające w warunkach rozprzestrzeniania się światowego kryzysu finansowego i gospodarczego zagrożenie recesją spowodowały rozluźnienie polityki pieniężnej przez NBP w końcu 2008 r. i w pierwszym półroczu 2009 r. W wyniku serii sześciu kolejnych obniżek podstawowych stóp procentowych dokonanych przez Radę Polityki Pieniężnej w okresie od listopada 2008 r. do czerwca 2009 r. stopa referencyjna zmalała łącznie o 250 punktów bazowych – do 3,5%, utrzymując się następnie na ustalonym w czerwcu poziomie do końca 2009 r.

Wykres 12

Inflacja roczna^{*)} w krajach UE-27 w grudniu 2009 r. (w %)

*) Mierzona zharmonizowanym wskaźnikiem cen konsumpcyjnych. Wielka Brytania – listopad

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

6. Konwergencja nominalna – stan obecny

Kryteria konwergencji, zwane również kryteriami konwergencji nominalnej, kryteriami zbieżności lub kryteriami z Maastricht, są to wprowadzone przez Traktat o Unii Europejskiej wskaźniki ekonomiczne i zasady, jakie powinno spełniać państwo aspirujące do pełnego uczestnictwa w Unii Gospodarczej i Walutowej. Są to warunki konieczne do wypełnienia dla państw członkowskich Unii Europejskiej, które dążą do wprowadzenia euro i zobowiązały się nie przeprowadzać jednostronnej euroizacji. Początkowo kryteria te zapisane były w traktacie o Unii Europejskiej, jednak w wyniku wejścia w życie traktatu lizbońskiego znalazły się głównie w artykule 140 traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dawny Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą) oraz w Protokole nr 13 w sprawie kryteriów konwergencji. W zakresie warunków koniecznych do przyjęcia euro, oprócz niezależności banku centralnego, kraje zobowiązane są wypełnić cztery kryteria: stabilności cen, fiskalne, kursowe i odnoszące się do stóp procentowych¹⁷.

¹⁷ Zob. <<http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.pl.html>>.

Od przystąpienia do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. Polska bierze udział w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) ze statusem kraju z derogacją, co oznacza obowiązek przyjęcia wspólnej waluty po uprzednim wypełnieniu warunków określonych w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską. Podstawowym warunkiem przyjęcia wspólnej waluty (euro) przez kraj członkowski Unii Europejskiej jest wypełnienie kryteriów konwergencji, sformułowanych w celu zapewnienia stabilnego i bezinflacyjnego wzrostu gospodarczego.

Zgodnie z art. 104 i 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Protokołem w sprawie kryteriów konwergencji do art. 121 TWE oraz Protokołem w sprawie procedury nadmiernego deficytu, dokonywana przez Komisję Europejską (KE) i Europejski Bank Centralny (EBC) ocena osiągnięcia przez kraj członkowski wysokiego stopnia nominalnej konwergencji następuje na podstawie wypełnienia kryteriów dotyczących:

a) stabilności poziomu cen (średnia stopa inflacji w ciągu roku poprzedzającego akcesję do UGW nie wyższa niż 1,5 punktu procentowego od pułapu wyznaczonego przez średni poziom inflacji obliczony dla trzech państw o najniższej inflacji w Unii Europejskiej);

b) stabilności kursu walutowego (stabilny kurs walutowy w ciągu dwóch lat poprzedzających akcesję kraju do UGW – oznacza to udział w mechanizmie kursowym Europejskiego Systemu Walutowego, a dokładniej – dany kraj powinien przestrzegać normalnego przedziału wahań (+/- 15%) swojej waluty w ramach ogólnounijnego systemu ERM II, nie może również w tym czasie dokonać samodzielnej rewaluacji bądź dewaluacji własnej waluty wobec waluty innego kraju Unii Europejskiej);

c) poziomu długoterminowej stopy procentowej (średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa nie wyższa niż 2 punkty procentowe od poziomu wyznaczonego przez średni poziom odpowiednich stóp procentowych w trzech krajach o najniższej stopie inflacji w Unii Europejskiej);

d) dyscypliny budżetowej (deficyt budżetowy mierzony w roku poprzedzającym ocenę w cenach rynkowych nieprzekraczający 3% PKB danego kraju, dług publiczny w roku poprzedzającym ocenę nieprzekraczający 60% PKB danego kraju). Warunkiem udziału w UGW jest również niezależność banku centralnego. Dodatkowo sprawdzana jest zgodność legislacji krajowej z prawem wspólnotowym. Ocena wypełnienia przez kraj członkowski kryteriów konwergencji powinna się odbywać z uwzględnieniem oceny trwałości osiągniętego poziomu konwergencji. Kryteria konwergencji stanowią spójną całość i wszystkie muszą być wypełnione, a żadne z nich nie jest traktowane jako nadrzędne.

W grudniu 2009 r. roczna stopa inflacji mierzona zharmonizowanym wskaźnikiem cen konsumpcyjnych (HICP) wyniosła w Polsce 3,8% wobec 1,4% średnio w UE-27. Wyższa niż w Polsce była ona tylko na Węgrzech i w Rumunii, natomiast w pięciu krajach Unii wystąpiło zjawisko deflacji, tj. spadku poziomu

cen. Średnioroczny wskaźnik HICP w 2009 r. ukształtował się w Polsce na poziomie 4% i był nieznacznie niższy niż w 2008 r. (4,2%).

Przyjęcie wspólnej waluty ułatwi Polsce dostęp do rynku kapitałowego strefy euro, pozwalając – m.in. poprzez redukcję stóp procentowych – na obniżenie kosztów finansowania działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa.

Należy jednak pamiętać, że choć przyjęcie wspólnej waluty może stanowić szansę na przyspieszenie rozwoju gospodarki polskiej, to niesie ze sobą konieczność sprostania wyzwaniom związanym z pełnym członkostwem w UGW. Wraz z nim władze tracą bowiem możliwość autonomicznego korzystania z instrumentów polityki pieniężnej i walutowej, nastąpi pewne ograniczenie zakresu możliwości działań w ramach polityki fiskalnej.

Tak więc nominalna konwergencja to zbieżność zmiennych charakteryzujących politykę pieniężną w gospodarce – czyli stopy inflacji, stóp procentowych i kursów walutowych – w krajach, które w wysokim stopniu skoordynowały swoją politykę gospodarczą. Wystąpienie zjawisk nominalnej konwergencji w zasadzie wymaga wprowadzenia wspólnej waluty, a co najmniej ścisłego powiązania kursów walutowych poszczególnych krajów, przy wysiłku na rzecz skoordynowania polityki budżetowej. W pełni występuje w przypadku przystąpienia kraju do unii ekonomicznej i walutowej. W Unii Europejskiej zjawiska nominalnej konwergencji nastąpiły z początkiem lat 90. ubiegłego wieku, kiedy kraje te zdecydowały się wprowadzić w 1999 r. wspólną walutę – euro¹⁸.

W pierwszych miesiącach 2010 r. Polska nie wypełniała żadnego z kryteriów konwergencji nominalnej¹⁹.

¹⁸ <<http://www.impuls.nbportal.pl/pl/commonPages/EconomicsEntryDetails?entryId=169&pageId=608>>.

¹⁹ A. Toroj, D. Witkowski, *Monitor konwergencji nominalnej*, Ministerstwo Finansów Departament Polityki Finansowej, Analiz i Statystyki, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską 2010, nr 4, s. 1. Polska nie spełnia żadnego z kryteriów z Maastricht, niezbędnych do przyjęcia euro – wynika z opublikowanego 12 maja 2010 r. raportu Komisji Europejskiej. „W świetle oceny zgodności prawnej oraz wypełnienia kryteriów konwergencji, a także biorąc pod uwagę dodatkowe czynniki, Komisja uważa, że Polska nie wypełnia warunków przyjęcia euro” – głosi opublikowany tzw. raport konwergencji. Tych warunków nie spełnia zresztą żaden z innych krajów pozostających poza strefą euro oprócz Estonii, która dostała „zielone światło” od KE dla przyjęcia wspólnej waluty od 1 stycznia 2011 r. Polski rząd nie wyznacza obecnie daty wejścia do strefy euro, mówiąc o 2015 r. jako jego możliwym terminie.

Tabela 4

Kryterium fiskalne w UFF-27

państwo	grupa*	procedura nadmiernego deficytu		deficyt sektora g. jako % PKB						dług sektora g. jako % PKB					
		status**	termin korekty	2007	2008	2009***	2010****	2011****	2007	2008	2009****	2010****	2011****		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
Austria	EA	EDP	2013	-0,6	-0,4	-4,3	-5,5	-5,3	59,5	62,6	69,1	73,9	77,0		
Belgia	EA	EDP	2012	-0,2	-1,2	-5,9	-5,8	-5,8	84,2	89,8	97,2	101,2	104,2		
Bulgaria	D			0,1	1,8	-0,8	-1,2	-0,4	18,2	14,1	15,1	16,2	15,7		
Cypr	EA			3,4	0,9	-3,5	-5,7	-5,9	58,3	48,4	53,2	58,6	63,4		
Czechy	D	EDP	2013	-0,7	2,1	-6,6	-5,5	-5,7	29,0	30,0	36,5	40,6	44,0		
Dania	ERMII/O			4,5	3,4	2,0	-4,8	-3,4	26,8	33,5	33,7	35,3	35,2		
Estonia	ERMII/D			2,6	-2,7	3,0	-3,2	-3,0	3,8	4,6	7,4	10,9	13,2		
Finia	EA			5,2	4,5	-2,8	-4,5	-4,3	35,2	34,1	41,3	47,4	52,7		
Francja	EA	EDP	2013	-2,7	-3,4	-8,3	-8,2	-7,7	63,8	67,4	76,1	82,5	87,6		
Grecja	EA	EDP	2010	-3,7	-7,7	-12,7	-12,2	-12,8	95,6	99,2	112,6	124,9	135,4		
Hiszpania	EA	EDP	2013	1,9	-4,1	-11,2	-10,1	-9,3	36,1	39,7	54,3	66,3	74,0		
Holandia	EA	EDP	2013	0,2	0,7	-4,7	-6,1	-5,6	45,5	58,2	59,8	65,6	69,7		
Irlandia	EA	EDP	2014	0,5	-7,2	-12,5	-14,7	-14,7	25,1	44,1	65,8	82,9	96,2		
Litwa	ERMII/D	EDP	2011	-1,0	-3,2	-9,8	-9,2	-9,7	16,9	15,6	29,9	40,7	49,3		

cd. tabeli 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Luksemburg	EA			3,7	2,5	-2,2	-4,2	-4,2	6,6	13,5	15,0	16,4	17,7
Łotwa	ERMII/D	EDP	2012	-0,3	-4,1	-9,0	-12,3	-12,2	9,0	19,5	33,2	48,6	60,4
Malta	EA	EDP	2010	-2,2	-4,7	-4,5	-4,4	-4,3	62,0	63,8	68,5	70,9	72,5
Niemcy	EA	EDP	2013	0,2	0,0	-3,4	-5,0	-4,6	65,0	65,9	73,1	76,7	79,7
Polska	D	EDP	2012	-1,9	-3,6	-6,4	-7,5	-7,6	45,0	47,2	51,7	57,0	61,3
Portugalia	EA	EDP	2013	-2,6	-2,7	-8,0	-8,0	-8,7	63,6	66,3	77,4	84,6	91,1
Rumunia	D	EDP	2011	-2,5	-5,5	-7,8	-6,8	-5,9	12,6	13,6	21,8	27,4	31,3
Słowacja	EA	EDP	2013	-1,9	-2,3	-6,3	-6,0	-5,5	29,3	27,7	34,6	39,2	42,7
Słowenia	EA	EDP	2013	0,0	-1,8	-6,3	-7,0	-6,9	23,3	22,5	35,1	42,8	48,2
Szwecja	D			3,8	2,5	-2,1	-3,3	-2,7	40,5	38,0	42,1	43,6	44,1
Węgry	D	EDP	2011	-5,0	-3,8	-4,1	-4,2	-3,9	65,9	72,9	79,1	79,8	79,1
Wielka Brytania	O	EDP	2014/15	-2,7	-5,0	-12,1	-12,9	-11,1	44,2	52,0	68,6	80,3	88,2
Włochy	EA	EDP	2012	-1,5	-2,7	-5,3	-5,3	-5,1	103,5	105,8	114,6	116,7	117,8

* EA – członek strefy euro, ERM II – uczestnik ERM II, D – państwo z derogacją, O – państwo z klauzulą opt-out

** R – raport Komisji nt. nadmiernego deficytu, EDP – rekomendacja Rady Ecofin ws. terminu likwidacji nadmiernego deficytu

*** na podstawie: European Commission DG-ECFIN, Economic Forecast – Autumn 2009

Źródło: Eurostat

„W lutym 2010 r. wartość referencyjna dla kryterium stabilności cen osiągnęła poziom 1,7%. Podstawą do jej obliczenia były dane z trzech państw strefy euro: Francji, Niemiec i Austrii. Przy kalkulacji tej wartości nie uwzględniono krajów z deflacją, tj. Irlandii, Portugalii, Estonii, Hiszpanii i Belgii. Niska wartość referencyjna w ostatnich miesiącach 2009 i 2010 r. odzwierciedla efekty kryzysu gospodarczego widoczne w całej UE, w szczególności – w niektórych państwach Europy Zachodniej. Średnie tempo wzrostu indeksu HICP w Polsce w ostatnich w okresie 2009/2010 utrzymało się na poziomie 4,0% i w konsekwencji przewyższało w lutym 2010 r. wartość referencyjną o 2,3 pkt. proc. Warto zaznaczyć, że kryterium stabilności cen nie jest wypełnione od października 2008 r. Prognozy KE (z wiosny 2010 r.) przewidują ponowne spełnienie tego kryterium w czwartym kwartale 2010 r.”²⁰.

Tabela 5

Kryteria stabilności cen w państwach UE-27 (dane za luty 2010)

państwo	grupa*	Wartość bieżąca	12 M Średnia kończąca	Różnica względem kryterium	Różnica przed 1 miesiącem	Różnica przed 12 miesiącami
1	2	3	4	5	6	7
Austria	EA	0,9	0,4	-1,3	-1,3	0,9
Belgia	EA	0,8	-0,2	-1,9	-1,8	0,4
Bułgaria	D	1,7	1,8	0,1	0,4	7,0
Cypr	EA	2,8	0,5	-1,2	-1,4	0,0
Czechy	D	0,4	0,4	-1,3	-1,2	1,4
Dania	ERMII/O	1,8	1,1	-0,6	-0,6	-0,4
Estonia	ERMII/D	-0,3	-0,6	-2,3	-2,0	5,6
Finlandia	EA	1,3	1,4	-0,3	-0,1	0,0
Francja	EA	0,8	0,1	-1,6	-1,6	-1,0
Grecja	EA	2,9	1,5	-0,2	-0,3	0,0
Hiszpania	EA	0,9	-0,2	-1,9	-1,9	0,3
Holandia	EA	0,4	0,7	-1,0	-0,8	-1,6
Irlandia	EA	-2,4	-2,2	-3,9	-3,7	-1,1

²⁰ Ibidem, s. 1–2.

cd. tabeli 5

1	2	3	4	5	6	7
Litwa	ERMII/D	-0,6	2,6	0,9	1,7	7,0
Luksemburg	EA	2,3	0,4	-1,3	-1,4	-0,4
Łotwa	ERMII/D	-4,3	1,1	-0,6	0,5	10,3
Malta	EA	0,7	1,5	-0,2	0,0	0,8
Niemcy	EA	0,5	0,2	-1,5	-1,5	-1,4
Polska	D	3,4	4,0	2,3	2,3	0,2
Portugalia	EA	0,2	-0,9	-2,6	-2,6	-1,6
Rumunia	D	4,5	5,3	3,6	3,7	4,0
Słowacja	EA	-0,2	0,5	-1,2	-1,0	0,0
Słowenia	EA	1,6	0,9	-0,8	-0,8	1,0
Szwecja	D	2,8	2,0	0,3	0,3	-0,6
Węgry	D	5,6	4,6	2,9	2,6	1,5
Wielka Brytania	O	2,6	2,2	0,5	0,5	-0,1
Włochy	EA	1,1	0,7	-1,0	-0,9	-0,6
Strefa euro	–	0,0	0,0	-1,7	-1,4	-0,9
UE-27	–	0,0	0,0	-1,7	-0,7	-0,4

* EA – członek strefy euro, ERM2 – uczestnik ERM II, D – państwo z derogacją, O – państwo z klauzulą opt-out.

** Według szacunków Biura Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, kryterium stabilności cen przyjęło w lutym wartość 1,7

Źródło: Eurostat, obliczenia MF

Polska w pierwszych miesiącach 2010 r. nie wypełniała kryterium stóp procentowych. Średnia długoterminowa stopa procentowa w ostatnich dwunastu miesiącach wynosiła 6,2% i była o 0,7 pkt. proc. wyższa od wartości referencyjnej.

Tabela 6

Kryteria stóp procentowych w państwach UE-27 (dane za luty 2010)

państwo	grupa*	Wartość bieżąca	12 M Średnia kończąca	Różnica względem kryterium	Różnica przed 1 miesiącem	Różnica przed 12 miesiącami
1	2	3	4	5	6	7
Austria	EA	3,2	3,6	-1,9	-2,0	-2,0
Belgia	EA	3,7	3,8	-1,7	-1,8	-1,8
Bułgaria	D	6,1	7,1	1,6	1,5	-0,5
Cypr	EA	4,6	4,6	-0,9	-1,1	-1,6
Czechy	D	4,3	4,8	-0,7	-0,9	-1,6
Dania	ERMII/O	3,5	3,6	-1,9	-2,1	-2,0
Estonia	ERMII/D	7,8	7,9	2,4	2,1	1,9
Finlandia	EA	3,4	3,7	-1,8	-2,0	-1,9
Francja	EA	3,5	3,6	-1,9	-2,1	-2,0
Grecja	EA	6,5	5,3	-0,2	-0,5	-1,2
Hiszpania	EA	4,0	3,9	-1,6	-1,7	-1,8
Holandia	EA	3,4	3,6	-1,9	-2,0	-2,0
Irlandia	EA	4,7	5,1	-0,4	-0,5	-1,5
Litwa	ERMII/D	7,1	12,9	7,4	7,8	1,0
Luksemburg	EA	3,7	4,1	-1,4	-1,5	-1,6
Łotwa	ERMII/D	13,6	12,8	7,3	6,9	1,2
Malta	EA	4,5	4,6	-0,9	-1,1	-1,4
Niemcy	EA	3,2	3,2	-2,3	-2,5	-2,4
Polska	D	6,1	6,2	0,7	0,5	-0,1
Portugalia	EA	4,6	4,2	-1,3	-1,5	-1,7
Rumunia	D	7,9	9,6	4,1	4,0	1,8
Słowacja	EA	4,1	4,6	-0,9	-1,0	-1,4
Słowenia	EA	3,8	4,2	-1,3	-1,4	-1,5
Szwecja	D	3,3	3,3	-2,2	-2,4	-2,5

cd. tabeli 6

1	2	3	4	5	6	7
Węgry	D	7,7	8,8	3,3	3,3	2,4
Wielka Brytania	O	4,0	3,5	-2,0	-2,3	-1,9
Włochy	EA	4,1	4,2	-1,3	-1,4	-1,5
Strefa euro	–	3,7	3,8	-1,7	-1,9	-1,9
UE-27	–	4,0	4,1	-1,4	-1,6	-1,7

* EA – członek strefy euro, ERM2 – uczestnik ERM II, D – państwo z derogacją, O – państwo z klauzulą opt-out.

** Według szacunków Biura Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, kryterium stabilności stóp procentowych przyjęło w lutym wartość 5,5

Źródło: Eurostat, obliczenia MF

Obecnie nie jest wypełnione kryterium fiskalne ze względu na nałożoną na Polskę procedurę, wynikającą z nadmiernego deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych, który w 2008 r. wyniósł 3,6% PKB. Analogiczna wielkość dla 2009 r. szacowana jest przez Ministerstwo Finansów na 7,2% PKB. Zgodnie z przyjętą przez Radę Ministrów aktualizacją Programu Konwergencji 2009, przewidującą realizację rekomendacji Rady Ecofin z 7 lipca 2009 r., Polska do 2012 r. powinna ograniczyć nadmierny deficyt sektora finansów publicznych. Realizacja tej rekomendacji umożliwiłaby zakończenie procedury nadmiernego deficytu wobec Polski najpóźniej w 2013 r. Istnienie nadmiernego deficytu zostało stwierdzone w aż 20 z 27 państw UE (w tym trzynastu ze strefy euro), a wiosenne prognozy z 2010 r. Komisji Europejskiej przewidują, że w całym 2010 r. jedynie w Bułgarii deficyt nie przekroczy 3% PKB. Kryterium kursu walutowego nie jest wypełnione ze względu na fakt, że Polska nie uczestniczy w mechanizmie ERM II. W marcu 2010 r. kwartalna miara zmienności ERV kursu złotego względem euro wzrosła do poziomu 9,8, co było skutkiem relatywnie wysokich wartości zmienności obserwowanych w lutym 2010 r. Zmienność ERV w ujęciu miesięcznym spadła natomiast do 8,8 w marcu 2010 r. (w porównaniu do 11,1 w lutym 2010 r.)²¹. Pomimo spadku, zmienność pozostała wysoka na tle walut państw UE spoza strefy euro.

²¹ <<http://www.mf.gov.pl/index.php?const=1&dzial=2912&wysw=83&sub=sub4>>.

Tabela 7

Zmienność kursów walut krajów UE względem euro – ERV

	kwartalna		miesięczna	
	III 2010	II 2010	III 2010	II 2010
Czechy	5.3	6.6	4.6	5.0
Dania	0.1	0.1	0.1	0.1
Łotwa	0.7	0.7	0.8	0.6
Polska	9.8	9.0	8.8	11.1
Rumunia	5.4	6.1	3.7	4.8
Szwecja	6.8	6.6	7.1	7.6
Węgry	6.9	7.4	7.1	6.4
Wielka Brytania	8.5	8.7	8.1	8.3

Źródło: obliczenia MF na podstawie danych EBC oraz Raportu o konwergencji (EBC, 2008)

„Obniżeniu uległy również zmienności implikowane z opcji walutowych. Oczekiwania analityków rynkowych, ankietowanych w kwietniu 2010 r. przez agencję Reuters, w odniesieniu do terminu przystąpienia Polski do strefy euro wskazują na rok 2015 (mediana). Z aktualnej wyceny instrumentów finansowych wynika, że rynek dyskontuje wejście Polski do strefy euro w przedziale 2017 do 2020 r., przy czym dolna granica przedziału uległa obniżeniu i powróciła w kwietniu 2010 r. do poziomu obserwowanego w styczniu 2010 r.”²².

Powstaje pytanie, czy w sytuacji niepewności co do skali kryzysu gospodarczego w strefie euro, a także stopnia recesji gospodarczej w Polsce, przyjęcie euro i jednocześnie pozbawienie się instrumentów polityki pieniężnej nie pociągnie za sobą pewnego ryzyka. Na tak postawione pytanie można odpowiedzieć, że gospodarka polska jest już na tyle mocno powiązana z gospodarką strefy euro, że prawdopodobieństwo wystąpienia poważnej recesji gospodarczej w krajach UGW, która byłaby w stanie ominąć Polskę, jest dość niskie. W związku z tym znaczenie obecnego kryzysu gospodarczego dla ustalenia daty wprowadzenia euro w Polsce należy rozpatrywać głównie z punktu widzenia zdolności Polski do wypełnienia kryteriów konwergencji w warunkach spowolnienia gospodarczego²³.

²² A. Toroj, D. Witkowski, op. cit., s. 1–2.

²³ W wywiadzie dla gazety „Bild am Sonntag” z maja 2010 r. kanclerz Niemiec Angela Merkel oceniła, że niezbędne jest zaostrzenie regulacji dla państw strefy euro, w tym wprowadzenie surowych kar za łamanie kryteriów Paktu Stabilności i Wzrostu.

Macroeconomic Convergence in the European Union on the Example of Poland

The aim of this paper is to show the Polish economy macroeconomic convergence with the European Union. In the first part of the paper there is a description of the pace and level of development of Polish economy and the factors of economic growth in the years 2008–2009 in relation to the EU-27. The study presents the process of convergence of the Polish gross domestic product per capita. In the second part, there is presentation of the convergence of the Polish public finances in EU countries. Particular attention was paid to the current state of nominal convergence. The fundamental period, which was analyzed in the work is the first decade of the 21st century. We analyzed the basic macroeconomic indicators such as GDP, GDP per capita, gross value added, public debt, budget deficit, interest rates, exchange rates and others. Particular attention was paid to the last period, that is 2007–2009 on account of the global financial crisis. It strongly influenced the economies of individual EU countries. The negative impact of global crisis events on the macroeconomic situation in Poland, however, was weaker than in most EU countries. Despite a noticeable slowdown, which largely inhibits the effect of external demand, Poland was the only EU country with a positive economic growth. The paper formulates the following thesis: after Poland's accession to the European Union in the years 2004–2009 there was a change in orderly progression of convergence with the EU-27 measured by the decreasing distance to the average level of GDP per capita adjusted for purchasing power of currencies. In 2008–2009 there was an increase in the convergence process, which was due to the global financial crisis and recession in the European Union, whose threat had a significant impact on the economies of individual countries and wealth of society.